

El Tercer Sector Social a Catalunya: reptes de present i futur

Moltes gràcies per convidar-nos a aquest acte, sobretot als companys i amics de Vàlua. És un plaer ser aquí com a representant de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Si em permeteu, faré una intervenció marc per ajudar a contextualitzar els reptes que té el tercer sector, tant des d'una òptica més pròpia de les entitats socials com des de l'òptica dels desafiaments conjunts, que tenim com a societat, davant una pobresa, una exclusió i unes desigualtats creixents.

És evident que **vivim un temps social i econòmicament molt convuls i crític i això sempre es tradueix en més feina i en més pressió per a les organitzacions socials.**

Aquestes últimes setmanes ens pregunten contínuament sobre si estem notant els efectes acumulats de la pandèmia, agreujats en els darrers mesos per la inflació i l'augment desbocat dels preus de l'energia. Ho notem, sí. Encara no ho tenim quantificat (hi estem treballant) però el que és evident és que **està creixent el nombre de persones que demanen ajuda en àmbits tan essencials com l'alimentació, l'habitatge** (especialment greu el que estan patint les persones que viuen en habitacions rellogades) **i l'energia** (estem detectant problemes molt greus per assumir el cost de les factures), però també **dificultats afegides en els processos d'inserció sociolaboral** perquè les persones que arriben a les entitats ho fan cada cop més deteriorades en termes de salut, i en especial de salut mental, per la **impossibilitat** d'assumir la cobertura de les necessitats més bàsiques.

Pel que fa a l'energia no només ho noten les famílies sinó també les entitats socials que ja sabeu que estem gestionant serveis i suports en forma de residències, llars residències, escoles d'educació especial, centres ocupacions, centre especials de treball, CDIAPs, etcètera. A nosaltres les factures energètiques també se'ns han disparat i aquesta pujada s'acumula al sobrecost que fa 2 anys que estem suportant a causa de la Covid.

A l'igual que les famílies, les entitats socials fa anys que no tenim cap baló d'oxigen per recuperar-nos. **Estem treballant amb una pressió constant, pràcticament ininterrompuda**, i vosaltres (les entitats que sou aquí) sabeu molt bé a què em refereixo.

Després de la crisi del 2008, ens costava molt que ens creïessin quan explicàvem que, malgrat estar en un moment de suposada bonança econòmica, hi havia milers de famílies que es trobaven en una situació molt vulnerable i que els "brots verds" que s'explicaven a bombo i platerets no havien arribat a una part important de la població. Aquesta advertència es va fer evident quan va esclatar la pandèmia i la Covid va tensionar el sistema de protecció social fins a un límit mai vist, amb milers de famílies que de seguida van caure en una situació vulnerable perquè no tenien cap coixí econòmic. Ara, a totes les conseqüències de la pandèmia s'hi han afegit els efectes de la guerra a Ucraïna i l'amenaça d'una possible recessió, que amb tota probabilitat arrossegaria més persones a la precarietat.

Sense tenir clar quin serà el volum i la intensitat del que pugui passar econòmicament aquesta tardor i hivern, el que sí sabem és com ens ha colpejat la pandèmia tant a les persones com a les entitats.

En la societat. La pandèmia ha deixat **1 milió més de persones en situació de pobresa i exclusió**, com recull el darrer informe FOESSA - Càritas. Com recordàvem aquesta mateixa setmana en l'acte que vam celebrar amb motiu del Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa, **1 de cada 4 catalans i catalanes viu en la pobresa i l'exclusió i gairebé 700 mil persones viuen en pobresa severa.**

Des de fa pràcticament una dècada, les polítiques socials que s'han portat a terme no han estat prou efectives per reduir la bossa de pobresa i exclusió crònica per sota del 20%, una precarietat molt enquistada que castiga sobretot a infants, a dones (llars monoparentals), a persones grans i a persones d'origen migrat.

En les entitats. En aquests dos anys de Covid, **el tercer sector social ha triplicat les ajudes en alimentació i ha duplicat les d'habitatge**, unes xifres només de pandèmia que no recullen encara els estralls del que està passant en aquests últims mesos. Les organitzacions socials de l'àrea metropolitana hem estat donant aquesta resposta, malgrat que **les nostres despeses han augmentat de mitjana un 26% i el nostres ingressos han baixat un 38%.**

Així doncs, dins les nostres possibilitats, hem d'estar preparades pel que pugui passar. Us dic això sense perdre de vista els greus problemes que arrosseguem per **un sistema de finançament que no s'ajusta a la nostra realitat** (més endavant hi tornaré a fer referència) **i que repercuteix directament en la nostra sostenibilitat i estabilitat econòmica** perquè la dependència del tercer sector social respecte al finançament públic encara és massa alta.

Segons el nostre darrer Baròmetre del Tercer Sector Social, **el 71% dels ingressos provenen de les administracions públiques; el 19% prové de fons propis i un 10% és d'origen privat.** Són ingressos que hem destinat sobretot a l'acompanyament de persones en situació de pobresa i exclusió i en àmbits com la cobertura de necessitats bàsiques, l'atenció psicosocial i/o la rehabilitació o la inserció laboral, entre altres.

Si alguna cosa ens caracteritza com a sector és la resiliència, però, aquesta capacitat no és suficient per afrontar embestides com les que estem patint en els darrers anys. Per aquesta raó, aquest mes de maig vam registrar al Parlament de Catalunya la proposició de Llei del Tercer Sector Social conjuntament amb La Confederació Empresarial del Tercer Sector Social.

Les dues capçaleres representatives del sector defensem que **la Llei és una oportunitat per posar en valor tota la feina que fem i tot el que estem aportant a la societat a l'hora de garantir l'accés als drets socials dels col·lectius que tenen més dificultats.**

Necessitem un marc legal que reconegui la nostra acció social (que és essencial); que asseguri la nostra participació en el disseny, l'execució i el seguiment de les polítiques públiques; i que reculli mesures que promoguin la nostra estabilitat i sostenibilitat.

És innegable que som i fem un servei públic i que els nostres projectes permeten **transformar les dificultats en oportunitats per a més d'un milió i mig de persones en situació vulnerable a Catalunya.** Aquesta és la contribució que fem a la societat i per la qual mereixem el reconeixement que demanem.

Ara la proposició de llei està a la Comissió d'Empresa i Treball després d'haver superat el debat a la totalitat. En les pròximes setmanes, la Comissió **debatrà el contingut de la proposta a partir de compareixences de diversos actors que podran opinar-hi.**

Més enllà d'aprovar la llei, com a Taula tenim altres reptes relacionats tant amb l'enfortiment del sector com en la defensa dels drets socials. Sobre l'enfortiment del sector:

1. Un dels reptes és el de la Transformació Digital

La pandèmia ha evidenciat com la bretxa digital és un factor més d'exclusió i desigualtat, però, la Covid també ha fet palesa la necessitat que té el tercer sector de digitalitzar-se.

El nostre informe sobre l'**Estat de la Digitalització al Tercer Sector Social** (que vam presentar a principis d'any) apunta que les entitats socials tenen camí a recórrer en aquest àmbit.

El 60% de les entitats socials tenen un grau de maduresa digital intermedi. Són organitzacions que comencen a tenir plans digitals en alguna àrea concreta, que accepten la transformació digital lentament i que han modernitzat alguns aspectes del seu model, però, són entitats en gran part reactives, que només fan canvis quan ho necessiten; que experimenten amb la tecnologia, però, que sovint són experiències aïllades i que tenen una manca de lideratge o professionalització en aquest àmbit específic.

A més, el 62% de les organitzacions tenen dificultats per digitalitzar-se a causa de la manca de finançament i de recursos per desenvolupar eines digitals. Així doncs, la **digitalització** és un repte de present i de futur molt clar per al sector.

- Hem de millorar les **competències digitals**, tant dels professionals com de les persones a les quals acompanyem;
- Hem de millorar també la **gestió de les dades** que tenim per aconseguir una atenció de més qualitat i ajustada a les necessitats de les persones.
- Hem d'**avançar en la interoperabilitat de les dades entre les administracions i les entitats**, una fita que des de la Taula ja hi estem treballant intensament perquè som conscients de la importància de compartir i possibilitar l'intercanvi d'informació i coneixement.
- I hem d'**incorporar les TIC en la nostra estratègia** com a entitats, hem de ser capaces d'incorporar-les en el moll de l'os del que fem i de com ho fem.

2. Un altre dels nostres reptes és el de **millorar les capacitats i competències dels professionals de les nostres federacions**

- Tenim en marxa un **pla de formació** que estem adaptant a les necessitats que detectem que tenen les nostres entitats federades.
- També estem creant un espai web a la Taula amb un **recull d'eines** per enfortir el sector, que estarà disponible a finals d'any i que podrà ser utilitzat per a totes les entitats (federacions i de base). Hi haurà recursos consultables sobre formació o la plataforma de professionals (l'eina de cerca de feina del tercer sector social que podeu trobar a professionals.tercersector.cat), entre altres.
- Estem treballant amb les federacions qüestions que les poden fer avançar en termes d'**eficiència, eficàcia i innovació**. A banda de la digitalització, també hi ha altres qüestions fonamentals com:

- **l'avaluació** (us recomano que entreu al nostre portal web avaluacio.tercersector.cat on trobareu recursos);
- **la transparència** (hem elaborat el que s'anomena un procediment exprés conjuntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona, un check list amb tota la informació que es necessita per complir amb la Llei de la Transparència);
- **l'ètica** (teniu disponible el codi ètic, el codi de bon conducta i hem posat en marxa un canal ètic per atendre dubtes o inquietuds relacionades amb l'ètica de la Taula, les persones que en formen part o que s'hi relacionen).
- i **la internacionalització del tercer sector social**.

Pot semblar que Europa ens queda molt lluny, però, no és així perquè hi ha una part de finançament que ve de la Unió Europea i perquè una part important de les decisions que es prenen en matèria social venen precisament d'Europa i, si volem aconseguir avenços, el tercer sector social també ha de fer-hi incidència política.

 - Hem de mantenir de manera regular **contactes amb els grups parlamentaris europeus** per fer el seguiment de l'agenda d'incidència de la Taula.
 - Hem d'**incrementar el contacte amb agents del tercer sector social i de l'economia social europea** per teixir aliances i donar a conèixer el tercer sector català.
 - I hem de **promoure eines de suport a les entitats que volen accedir a finançament europeu** a través del nostre web sobre els fons europeus i l'espai Enxarxa't que promou aliances entre diferents agents que volen desenvolupar projectes europeus.

En aquesta línia, a final de setembre vam impulsar una **nova missió a Europa** amb una vintena d'entitats federades, just amb aquests objectius.

3. Altres fites de caire més "intern", de sector, que ens hem marcat des de la Taula són:

- La posada en marxa del projecte Copèrnic, un projecte que vol **accelerar la transformació dels serveis d'atenció** perquè estiguin més centrats en les necessitats de les persones i s'adaptin a la realitat del segle 21. Aquest any hem començat les proves pilot i estem cercant **finançament extern** per donar continuïtat al projecte.
- Incrementar el paper de la Taula com a interlocutor en matèria de serveis socials, fent incidència en el desplegament del **2n Pla Estratègic dels Serveis Socials**, un pla que és clau perquè pretén modernitzar i dignificar els serveis socials, i el desplegament de l'**Agència Integrada Social i Sanitària**, que vol garantir una resposta de qualitat a persones amb necessitats d'atenció (persones grans, amb discapacitat, amb problemes de salut mental, etc.) i també assegurar que aquesta atenció és holística, és a dir, que té en compte les dues esferes, la social i la sanitària, perquè no són dos compartiments estancs, estan interrelacionades, com s'ha vist molt clarament (per exemple) durant la pandèmia.
- I un altre repte és una fita de la qual he fet menció abans, que és la **millora del finançament del tercer sector**, tant de les entitats que fan l'atenció directa, com de les federacions que les agrupa com de la mateixa Taula, que és la institució que representa al conjunt del tercer sector social.

Perquè us feu una idea ràpida de quina és la nostra situació, **de les 28 convocatòries de subvencions del 2022, només s'han fet els pagaments de 5 i estem ja a finals d'octubre.** Les 23 convocatòries restant encara no sabem el calendari exacte de pagaments.

Això és una **disfunció molt greu d'aquest sistema de finançament** perquè, cada vegada més, els terminis són més ajustats i això fa que les convocatòries de subvencions es publiquin molt tard, que les resolucions arribin també molt tard i que els pagaments encara arribin més tard. Perquè s'entengui bé, en el cas de les subvencions del 2022, estem a octubre (gairebé novembre) i no sabem quan rebrem el finançament d'uns projectes d'acompanyament a les persones que, lògicament, estem desenvolupant des d'aquest gener. Aquesta no és la manera de treballar, no volem fer-ho d'aquesta manera perquè no és just ni per a les entitats, ni per als nostres treballadors i treballadores (perquè aquesta situació implica una alta inestabilitat econòmica) ni per a les persones a les quals estem acompanyant i oferint suports, que veuen perillar la continuïtat d'aquests projectes.

El mes de juny vam aconseguir una demanda que feia temps que reclamàvem i que és un **Grup de Treball mixt Generalitat - Taula del Tercer Sector** per abordar aquests problemes. Esperem que en aquest espai de treball i interlocució aconseguim subsanar algunes d'aquestes disfuncions.

Aquests són els reptes que tenim com a sector, i m'agradaria tancar amb els **reptes que tenim per eradicar la pobresa, l'exclusió i les desigualtats que colpegen a milers de famílies catalanes** i que són demandes que no ens cansem de traslladar a les administracions públiques.

Hem de tenir clar que l'eradicació de la pobresa és una **decisió política**. És una decisió política en forma d'inversió i en forma de desenvolupar unes polítiques socials veritablement efectives.

1. Cal accelerar el ritme de resposta per part de les Administracions perquè és lent, massa lent. Us poso un exemple que hem explicat aquesta mateixa setmana.

A Catalunya, tenim dues eines per assegurar uns ingressos mínims que cobreixin les necessitats més bàsiques: la renda garantida de ciutadania i l'ingrés mínim vital, gestionades pel Govern català i pel Govern central, respectivament. Són dos instruments molt necessaris en aquest context socioeconòmic tan dur perquè es tracta de proporcionar uns mínims recursos econòmics a persones que estan en una situació d'emergència social, és a dir, que en aquell mateix moment que presenten la sol·licitud a la prestació no poden fer front a les despeses de l'habitatge o de l'alimentació. El temps de resposta d'aquests dos ajuts és d'entre 2-3 mesos la renda garantida i entre 4-6 mesos l'ingrés mínim vital. És un exemple de com les traves burocràtiques dificulten l'accés efectiu als drets

2. Les polítiques socials no són prou concretes i no tenen una visió a mitjà i llarg termini.

En general, la resposta social se centra en plans de xoc i escuts socials que només frenen el cop del moment, però això no és suficient ni per superar la crisi actual ni les que vindran perquè no ataquen l'arrel del problema, les causes estructurals de la pobresa.

Les administracions acostumen a desenvolupar accions que només responen a la urgència i això comporta que siguin **mesures temporals i amb un efecte limitat**. Per tant, no són eficaces per revertir la pobresa que s'ha cronificat.

3. Un altre problema és que són les polítiques socials de sempre i, per tant, es cometen els mateixos errors de sempre:

- **No són polítiques que donin resposta als problemes crònics:** no accés a un habitatge digne, treball precari i no garantia d'ingressos mínims per cobrir necessitats bàsiques.
- **No són polítiques preventives,** que evitin que les persones arribin a una situació de vulnerabilitat. Això és molt important perquè, un cop entres en el cercle de la pobresa, és molt difícil sortir-ne.
- **El sistema social no està equiparat a la salut i a l'educació.** Nosaltres defensem que els serveis socials són tan essencials per al benestar i la dignitat de les persones, com la sanitat i l'educació. Tot i ser-ho, el pilar social continua estant molt per sota dels altres dos

4. Cal que el Govern implementi i desenvolupi tots els instruments dels quals disposa per garantir l'accés als drets socials, sobretot en un moment com aquest de màxima gravetat.

D'eines i plans, treballats amb les entitats socials, ja n'hi ha, el que cal és desenvolupar-los al 100%. Abans parlava del pla estratègic de serveis socials, però podem afegir-hi l'**Acord per una Catalunya Social**, que marca les prioritats de la reconstrucció social post pandèmica, o el **conveni que regula la pobresa energètica**, que no s'ha desplegat en la seva totalitat i que és fonamental per protegir les llars vulnerables energèticament enmig d'una crisi energètica galopant.

La nostra és una societat, que ens agradi o no, cada cop està més empobrida. Les famílies estan més ofegades i el nombre de llars **vulnerabilitzades** creix. Igual que no ens cansem de demanar a les administracions que ens facin cas i que no continuïn aplicant les mateixes receptes de sempre, també els reclamem obertura de mires. Que la sortida a aquesta gran crisi serà sí o sí col·lectiva. Ni nosaltres, ni les administracions, ni ningú ho aconseguirà sol.

L'enxarxament, la cooperació i la generació de sinergies, com proposa un dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU, són el camí per posar fi a la pobresa, l'exclusió i les desigualtats i avançar cap al progrés i la justícia social.

Sóc coneixedora de la feina que esteu fent des de la plataforma Vàlua a favor d'aquest treball en xarxa, de la suma multiplicadora d'esforços i d'impactes i de l'acció social coordinada que esteu desenvolupant a favor dels col·lectius en situació o risc d'exclusió social. Us espero a continuar endavant i a promoure els valors propis de l'economia social i solidària que són del tot imprescindibles per transformar la societat i per posar les cures i el benestar de les persones al centre de la vida.

Moltes gràcies i quedo a la vostra disposició per si voleu fer-me qualsevol pregunta o reflexió.

Francina Alsina, presidenta de la Taula del Tercer Sector de Catalunya